

Økonomi med å drive med sau

kva påvirker økonomien mest?

2026/27

Nortura
bondens selskap

Spørsmål du må stille deg

Korleis er drifta i dag ?

Utnyttar eg det potensialet eg har ?

Tener jeg pengar ?

Kva må til for at eg skal
bli betre??

Mange muligheiter innenfor småfeproduksjon
Viktigaste er:

« Eit driftsopplegg som svarar til garden sitt ressursgrunnlag og gjev best mogleg økonomi»

I tillegg……
«Må det vera eit driftsopplegg som du synes er interessant»

Men….
«Det er ikkje sikkert naboens val er det rette hjå deg»

Økonomisk mål:

Produksjonsinntekter
kjøtt / ull
(inkludert grunn- og ulltilskot)

\-

Variable kostnader
Fôr
Veterinær
Strø mm..

Dekningsbidrag 1

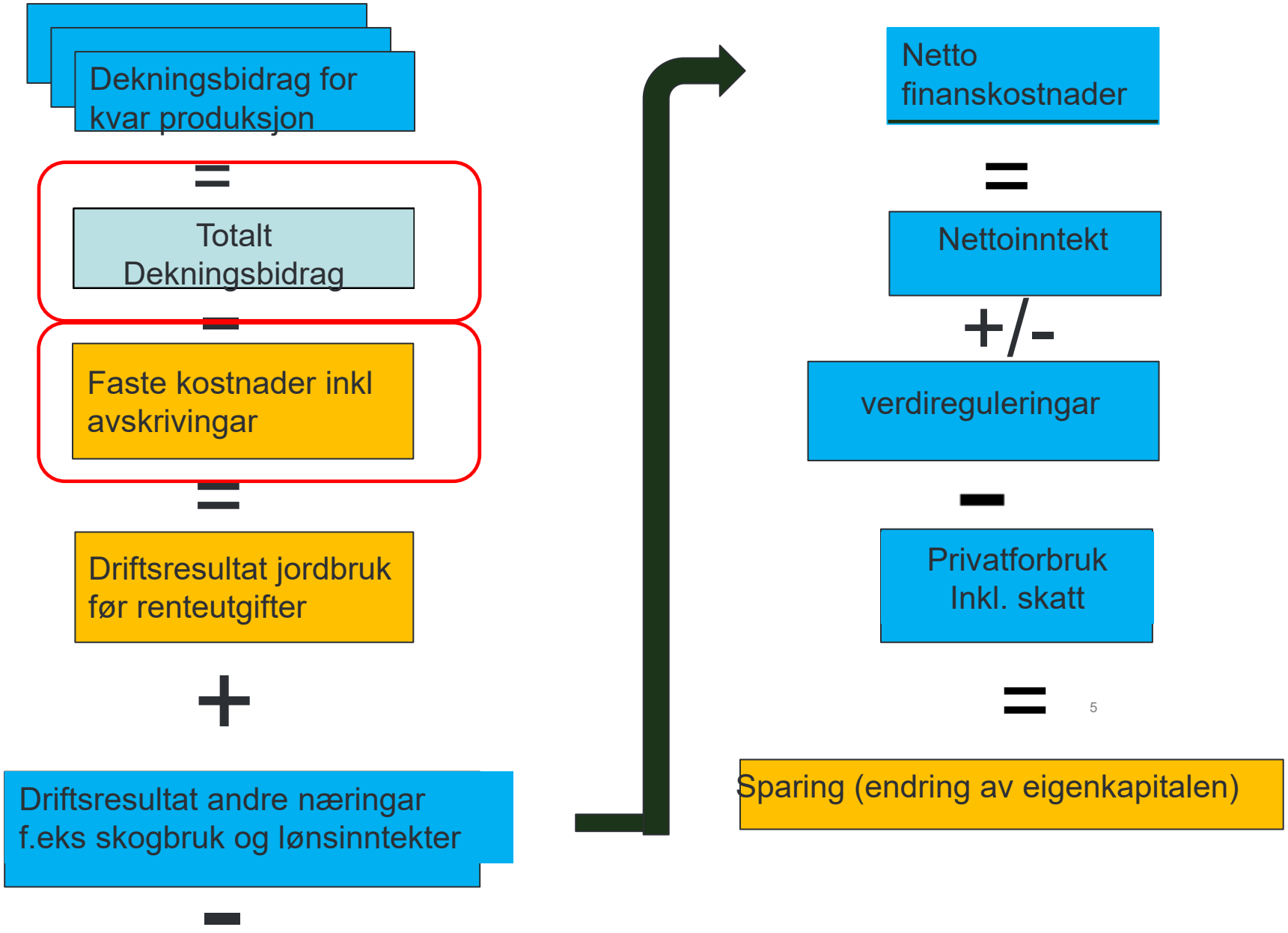
Kor godt driv eg?

\+

Tilskot/løn frå staten:
Tilskot til husdyr
Beitetilskot
Arealtilskot
Distriktstilskot
Tilskot lammeslakt

Kor mykje har eg att til å betale faste kostnader og løn?

Dekningsbidrag 2

Dekningsbidrag for kvar produksjon
=
Totalt Dekningsbidrag
-
Faste kostnader inkl avskrivingar
=
Driftsresultat jordbruk før renteutgifter
+
Driftsresultat andre næringar f.eks skogbruk og lønsinntekter
-
Netto finanskostnader
=
Nettoinntekt
+/-
verdireguleringar
-
Privatforbruk Inkl. skatt
=
Sparing (endring av eigenkapitalen)

- Auke inntekter
- Redusere kostnader

For å få til dette må du ha oversikt og sette deg mål.

Min påstand:

«Hvis du ikkje planlegg så havner du der du var i fjor»

Auka produksjonsinntekter

- Antall dyr til slakt
- Slaktestrategi
- Slakteresultater
  - Vekt
  - Klasse
  - Fett
- Ull
- Skinn
- Livdyrsalg

Redusere variable kostnader

- Kjøp av dyr
- Kraftfôr
- Grovfôr (egenprodusert og innkjøpt)
- Gjødsel/kalk/sprøytemidler/såfrø
- Medisiner
- Strø
- Øremerker
- Semin
- Osv..

Vi treffer Nortura-rådgjevar Grethe Ringdal i rolla som:

Sauebonden Nora Tura

100 vinterfôra sau, Norsk Kvit sau

Arealtilskots-sone 5 A
Distriktstilskots-sone 2

25 % påsett

95,6% Klasse O+ og betre > 15 kg
85,0 % Stjernelam
68,0 % Gourmetlam

Grovfôrpris: kr 3,70 per FEm
(rundballar, leigd pressing og pakking)
Kraftfôrpris: kr 6,10 per FEm

Nortura

Produksjonsinntekter:

Avdrått ved ulike lammetal og slaktevekter, kg

	Tal lam om hausten per vinterfôra søye		
Haustvekt (sl.v)	**1,5**	**1,8**	**2,0**
42 (17,6)	63	75,6	84
45 (18,9)	67,5	81	90
48 (20,2)	72	86,4	96
51 (21,4)	76,5	91,8	102

+ 12,6 kg

+ 21 kg

+ 13,5 kg

Produksjonsinntekter:

Produksjonsinntekter (Det Nortura betaler + grunntilskot og ulltilskot) 100 vfs, 45 kg haustvekt (18,9 kg slaktevekt) ulikt lammetal

Lam om hausten per vinterfôra sau	1,5	1,8	2
Slakteinntekt *)	203 802	248 838	278 862
Ullinntekt **)	36 644	39 086	40 715
Sum	240 446	287 924	319 577

+ 47 479

+ 79 131

*) Ved omrekning frå haustvekt til slaktevekt, er det brukt ein slakte% på 42. Grunntilskotet er rekna inn i slakteprisen

**) Ulltilskotet er med i ullprisen

Produksjonsinntektene aukar med ca kr **15 826** per tidel auke i tal lam om hausten per sau

Seinare skal vi sjå på korleis dette talet ser ut når vi også får med tilskota frå staten

Nortura

Produksjonsinntekter:

Det er pengar i å meistre eit høgt lammetal!

Norfura

Sauen produserer også ull

Prisar på ull

Klasse	Namn	Pris, kr/kg
A1	Heilårsull crossbred	65,00
C1	Haustull crossbred-type, god kvalitet	82,00
C1 fin	Den aller beste C1 ulla av lam	92,00
C2	Crossbred-ull som ikkje fyller krava til C1	20
C1S/C2S	Pigmentert ull	40/ 0
G	Filta ull	0,00
V	Ull med mykje vegetabilar	0,00

All C1 ull blir seld til norske ullvarefabrikkar, og dei vil gjerne ha meir! Difor er det høgast pris og ulltilskot på C1 ull. Ca 30 % av ulla er C1 ull

Klasse	Namn	Pris kr/kg
B1	Vårull, Crossbred, god kvalitet	64,50
B2	Vårull Crossbred som ikkje fyller krava til B1	20,00
F1	Haustull, spæltype God kvalitet	57,50
F2	Haustull, spæltype som ikkje fyller krava til F1	20,00
F1s	Pigmentert ull spæltype, god kvalitet	40,00
F1p	Pelssau-ull, god kvalitet	42,00
H1	Buk, lår og hale haustull	20,00
H2	Buk, lår og hale vårull	0,00
H3	Urinbrent ull	0,00

Produksjonsinntekter:

Klassifisering av ull

Vurderer lengde, spenst, marginnhald, finleik, daudhår, vegetabilar og reinheit

Tiltak for god ullpris:

- God sortering ved klypping
- Unngå kutterflis/tistlar og andre vegetabilar på haustbeite
- Unngå merkemaling i ulla
- Fôringsopplegg som ikkje fører til skitt og vegetabilar i ulla
- God fôring
- Bruk avlsvêr med god ull

Produksjonsinntekter:

Planlegg slakting - Utnytt leveringsvilkåra og få betre pris!

- Puljetillegg min. 15 dyr i pulja: kr 0,75-3,50 pr kg
- Tillegg Stjernelam: kr 2,50-5,00 pr kg
- Tillegg Gourmetlam: kr 3,00-8,00 pr kg i vekene 31-44
- Kvantumstillegg min. 1000 kg slakt : kr 0,40-3,00 pr kg
- Sesongtillegg: kr 1,00-3,50 pr kg i vekene 31-48
- Lammeringstillegg: kr 25 per dyr: kr 1,30 per kg
- Støtte elektroniske øyremerke kr 12 per dyr: 0,64 per kg

  Sum: kr 9,60-25 per kg lam

Snitt uttak av tilleggsytelsar på lam var kr 10,70 kr/kg lam i Nortura i 2025

Nortura

Bruk Sauekontrollen, ROS, Slakteanalyse på Min side og andre verktøy for å vurdere produksjonsinntekter

Viss du ikkje veit, kan du heller ikkje gjere noko med det !

Årsrapport 2018

ANIMALIA SAUEKONTROLLEN

Tilvekst *	Fødsels-/årsvekt	Fødsels-/høstvekt	Vår-/høstvekt	Føde-/slaktevekt
Gj.snitt i besetningen	357	351	277	122
Gj.snitt i kontrollen	335	280	260	110
Lam i besetningen pr. voksen søye	367	306	280	122
Lam i besetningen pr. gimmer	325	286	268	121

* Uten kopplam, fostermor heller på fostermor

Kraftfôrforbruk (kg for pr. kg slakt)	
Besetning	Gj.snitt i kontr
0	0

Resultat lam om høsten *	Pr. voksen søye	Pr. gimmer	Pr. para søye	Sum
Antall lam om høsten	1.81	1.38	1.69	176
Gj.snitt i kontrollen	1.66	1.13	1.54	
Alder ved veiing (dager)				148
Lammevekt (kg)				0
Korrigert høstvekt 145 dager				0.3
Avdrått	91	66.1	84.1	
Korrigert avdrått 145 dager	89.9	64.7	82.9	
Gj.snitt avdrått i kontrollen	63	42.3	58.4	

* Uten kopplam, fostermor heller på fostermor

Økonomi *	Besetning	Gj.snitt i kontrollen	Avvik
Lam, kr. pr. kg. slakt	38.23	37.47	0.76
Tillegg/trekk pr. kg. slakt	47.49	42.02	5.47
Lam, kr. pr. para søye	3146.51	2386.99	759.52
Sum avvik para søye			78990.08
Sum grunntilskudd	17834.40		
Sum distrikttilskudd	22558.66		

* Uten kopplam

	Slaktekvalitet	Sum	E+/E	E-	U+	U	U-	R+	R	R-	O+	O	O-	P+	P/P-	1-	1	1+/2+	3-	3	3+	4/5	Slakte-vekt	Slakte-verdi
		Ulike klasser														Fettgrupper								
	Besetning antall	134				16	14	54	37	13								32	59	37	6		21.72	831
LAM	Besetning %					11.9	10.4	40.3	27.6	9.7								23.9	44	27.6	4.5			
	Gj.snitt kontrollen			0.1	0.7	4.8	11	29.9	28.1	13.5	7.8	2.8	0.8	0.3	0.2		1.1	60.2	23.4	11.8	2.9	0.5	19.5	729
	KOPPLAM	37			1	2	5	15	8	4	2							6	9	14	3	5	19.8	754
	Besetning antall	24			1	2	6	4	3	5	3							4	2	4	1	13	37.4	233
SAU	Besetning %				4.2	8.3	25	16.7	12.5	20.8	12.5							16.7	8.3	16.7	4.2	54.2		
	Gj.snitt kontrollen			0.1	0.5	2.4	5.1	16.4	22	17.7	15.9	9.9	5.2	2.9	2.1		1.9	46.6	17.4	15.3	9	9.8	31.1	162

ROS Lam

KVALITETSPOENG	% GOURMETLAM	ANDEL EUR	ANTALL SLAKT
10,90 ▲ 0,40	98,94 ▲ 4 %	100,00 ▼ 0 %	94 ▲ 10

	Mine data	Landsdel	Nortura
E/U	39,36	11,24	12,84
R+/R	60,64	59,99	59,94
R-	0,00	17,52	15,93
O+	0,00	7,68	7,43
O	0,00	2,39	2,62
O-	0,00	0,76	0,75
P+	0,00	0,35	0,38
P/P-	0,00	0,06	0,10
Andel 15,1 kg og mer	100,00	84,27	83,91
Andel Fettgruppe 3+ og over	0,00	1,83	1,84
Andel Gourmetlam	98,94	61,18	62,27
Andel Stjernelam	100,00	81,98	81,83
Kr pr kg	68,29	59,84	58,84
Kr pr lam	1 623,98	1 125,78	1 114,60
Kvalitetspoeng 1-12,5	10,90	8,50	8,50
Middel slaktevekt	23,78	18,81	18,94

År: 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024

Beste og dårligste lam

	KR	KG	Klasse	Fettgruppe
Beste	1 980	28,90	U-	-3
Dårligste	1 032	17,90	R	2

Måltall vs. Nortura

Kategori	Antall	Gj.snittsvekt	Gj.snittsvekt Nortura	Gj.snitt slakteklasse	Gj.snitt slakteklasse Nortura	Gj.snitt fettgruppe	Gj.snitt fettgruppe Nortura	Kr pr dyr uten tilskudd	Kr pr dyr uten tilskudd Nortura	Kr pr kg uten tilskudd	Kr pr kg uten tilskudd Nortura	Tilskudd kr pr kg	Tilskudd kr pr dyr
41 - Sau	20	32,6 kg	31,8 kg	7.6 (R)	7.7 (R)	6.7 (3-)	6.7 (3-)	672,8	616,8	20,6	19,4	8,8	285,5
42 - Lam	213	20,9 kg	18,7kg	9.0 (R+)	8.1 (R)	6.1 (2+)	5.6 (2+)	1 418,9	1 154,4	67,8	61,9	34,6	724,6
45 - Vær			42,8 kg		8.5 (R+)		7.0 (3-)		40,2		0,9		
46 - Ung sau	12	31,9 kg	26,8 kg	8.2 (R)	7.6 (R)	5.7 (2+)	6.0 (2+)	932,8	721,6	29,3	26,9	8,8	278,9
51 - Geit	49	21,2 kg	21,2 kg	4.1 (O-)	5.8 (O+)	5.3 (2)	5.6 (2+)	156.0	133,9	7,4	6,3	10,4	220,5
52 - Kje	230	7,1 kg	8,1 kg	5.1 (O)	5.9 (O+)	4.7 (2)	4.6 (2)	366,3	231,4	51,9	28,4	69,2	487,9
Totalt	**524**	**15,6 kg**	**20,1 kg**	**6.8 (R-)**	**8.0 (R)**	**5.4 (2)**	**5.7 (2+)**	**799,2**	1 060,2	**51,3**	**52,7**	**35,1**	**546,6**

Gjennomsnitt verdi inkludert tilskudd

Kategori	Kr pr kg inkl tilskudd	Kr pr dyr inkl tilskudd
41 - Sau	29,4	958,2
42 - Lam	102,4	2 143,5
46 - Ung sau	38,0	1 211,7
51 - Geit	17,8	376,5
52 - Kje	121,1	854,2

Sum slakt

Kr avregnet fra Nortura	Kr tilskudd
418 782,8	**286 406,0**

Måltall Ull vs. Nortura

Ull kg	Kr pr kg inkl tilskudd	Kr pr kg inkl tilskudd Nortura
948,2	**48,7**	**37,4**

Sum ull

Kr avregnet fra Nortura inkl. tilskudd
46 196,8

Dei variable kostnadene

Nortura

Variable kostnader

Fôrforbruk og kostnader i innefôringsperioden

Eksempel: Søye med to lam

- Innsett 15. oktober
- Vårbeite 15. mai
- Lamming 29. april

Surfôr
0,85
FEm/kg ts

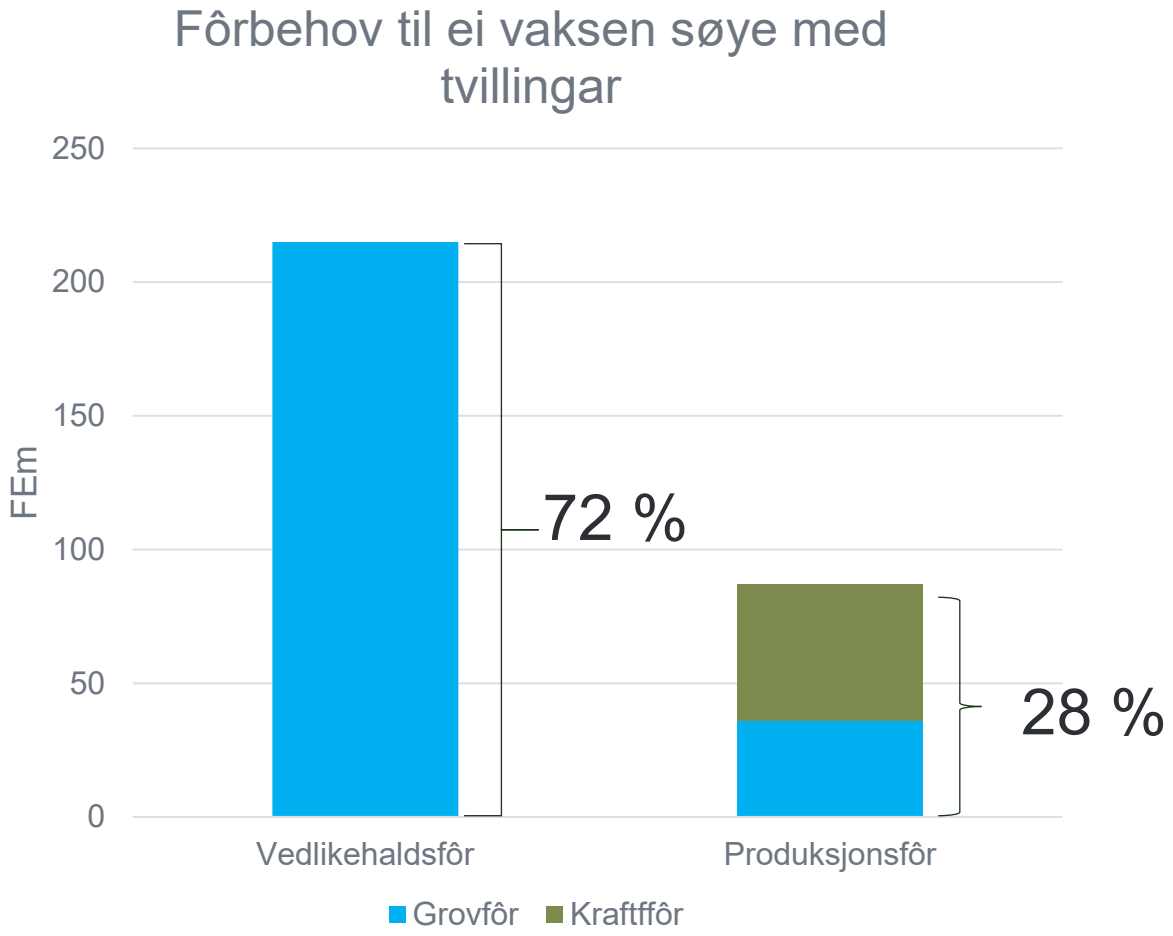
Ved appetittfôring gjev dette vedlikehaldsfôring og litt til….

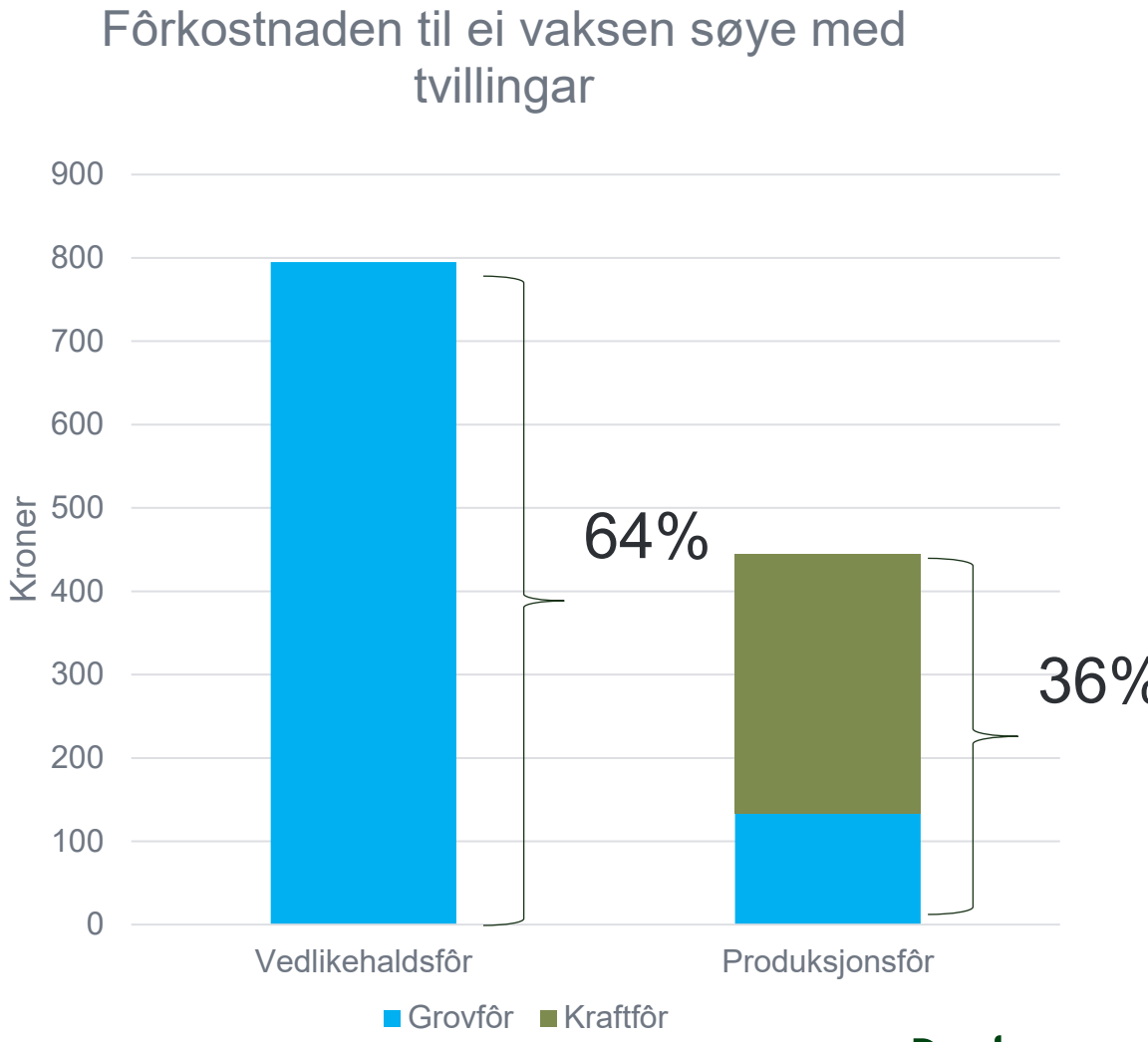
Norfura

Pris grovfôr **kr 3,70** per FEm pris kraftfôr **kr 6,10** per FEm

Variable kostnader

Fôrforbruk og kostnader i innefôringsperioden

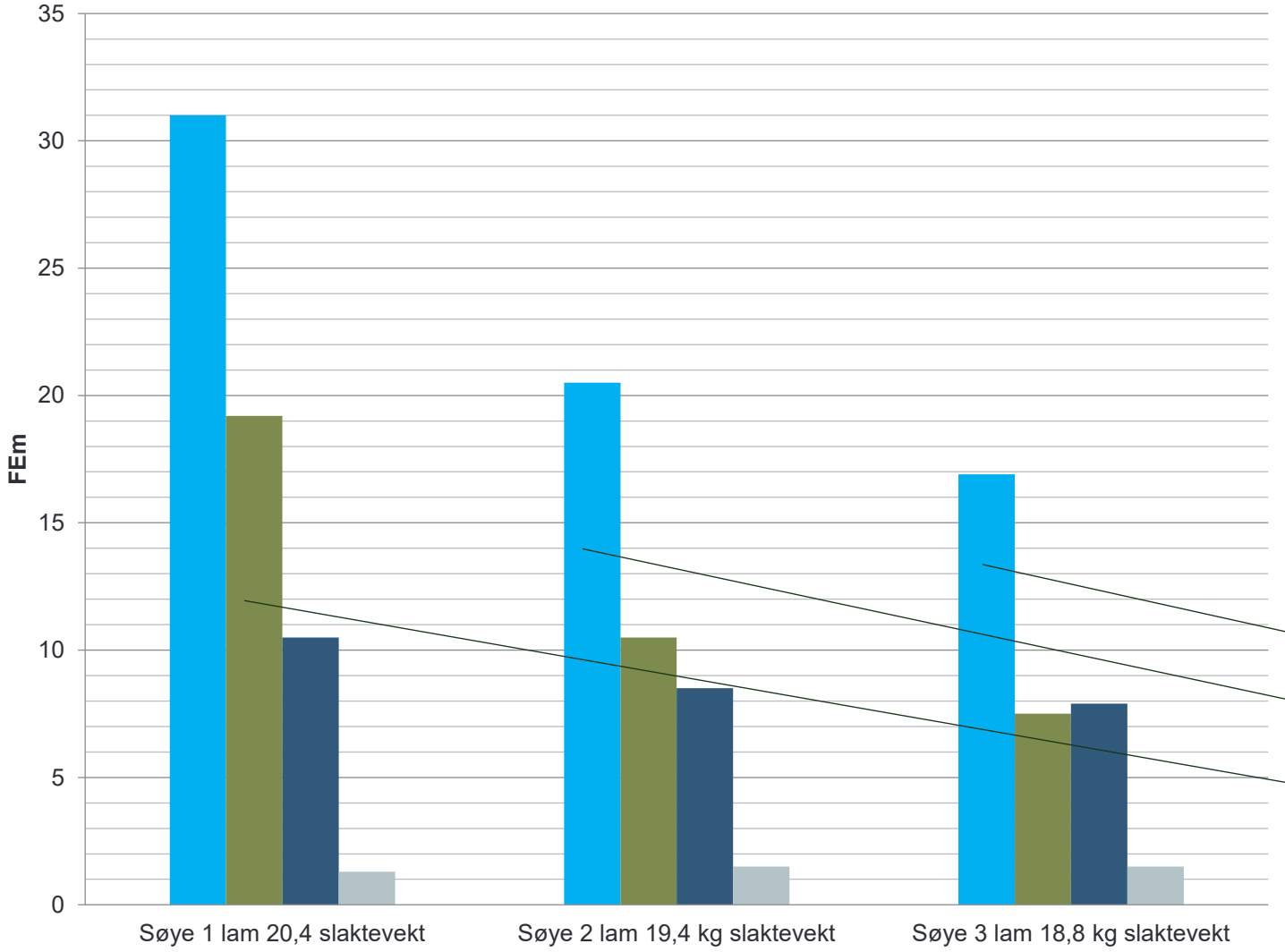

Nortura

Variable kostnader

Totalt fôrforbruk per kg produsert lammeslakt ved ulikt lammetal

Føresetnad:

Sluttfôring i snitt 16 dagar og 80% av sluttfôret er godt haustbeite

37 kr/kg lammeslakt

48 kr/kg lammeslakt

79 kr/kg lammeslakt

Norfura

Variable kostnader

Andre variable kostnader «Liten bekk kan bli til ei stor å»

- Veterinær
  - Ved akutt sjukdom og lamming
  - Forebyggende helsearbeid (vaksinering og snyltebehandling)
  - Dyrevelferd: kolbrannjurbetennelse, vom-i-skinn mm. Veterinær eller boltepistol??
- Andre variable kostnader – kva er nødvendig og kva er stas å ha?
  - Øremerke, strø, radiobjøller, bjøller, hansker, glidemiddel, mineralstein, salt, utstyr for måling av råmjølkskvalitet, med myyyyykje meir.
- Overskotslam. Oppforing med ulik opplegg

Staten betaler også for fellesgodene sauen produserer

Norfura

Uttak av tilskot for søye med eit og tre lam hjå Nora Tura

Søye med tre lam, snittvekt 18,8 kg

- Grunntilskot: kr 308
- Distriktstilskot sone 2: kr 314
- Beitetilskot: kr 684
- Utmarksbeitetilskot: kr 2 964
- Tilskot til husdyr: 2 038
- Tilskot til lammeslakt: 2 512
- Areal- og kulturlandskapstilskot: kr 686
- Tilskot til norsk ull: 446

Sum: kr 9 952

Forskjell Kr 4 198

Søye med eit lam, 20,4 kg

- Grunntilskot: kr 108
- Distriktstilskot sone 2: kr 117
- Beitetilskot: kr 342
- Utmarksbeitetilskot: kr 1 482
- Tilskot til husdyr: 2 038
- Tilskot til lammeslakt: 685
- Areal- og kulturlandskapstilskot: kr 686
- Tilskot til norsk ull: 296

Sum: kr 5 754

Dekningsbidraget

Eksempel på utslag i dekningsbidraget ved endra haustvekt og tal lam om hausten

- Skal dekke:
  - Faste kostnader (hus, maskiner osv)
  - Løn til sauebonden

Døme på dekningsbidrag ved ulikt lammetal og haustvekt

	Tal lam om hausten per vinterfôra sau		
Haustvekt (sl.v.)	1,5	1,8	2
42 (17,6)	Kr 639 069	Kr 741 165	Kr 809 228
45 (18,9)	Kr 652 419	Kr 757 719	Kr 827 919
48 (20,2)	Kr 665 770	Kr 774 274	Kr 846 610
51 (21,4)	Kr 679 120	Kr 790 828	Kr 865 300

Ca 34 032 pr tidel

+ kr 170 160

+ kr 40 051

Ca 37 236 pr tidel

+ kr 186 180

Norfura

Faste kostnader

Eksempel på utslag i økonomien ved ulik byggekostader

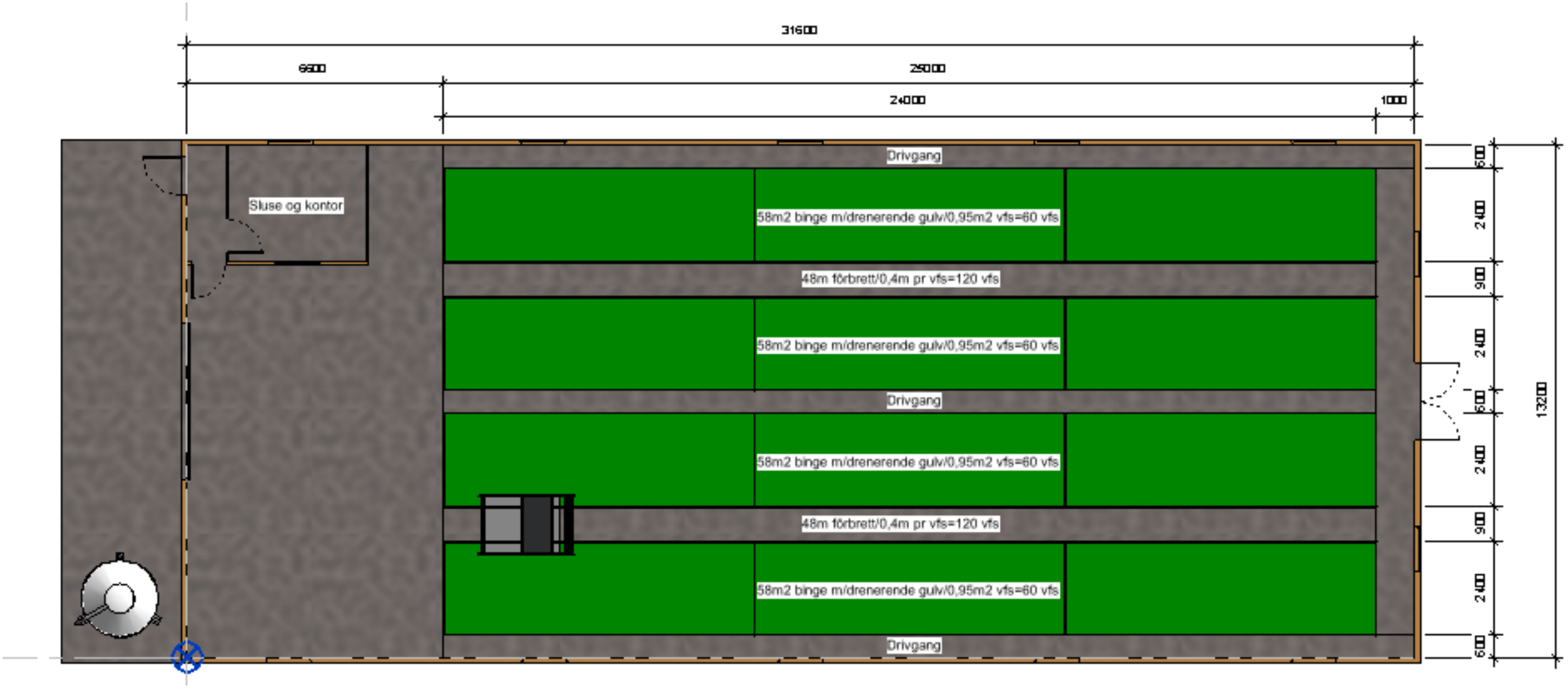

- Utbygging til 240 sau
- Drenerande golv og møkkakjeller
- To alternativ:
  - Alternativ 1: kr 7,60 millioner eller 31 370 per sau
  - Alternativ 2: kr 5,50 millioner eller 22 900 per sau

INTERN

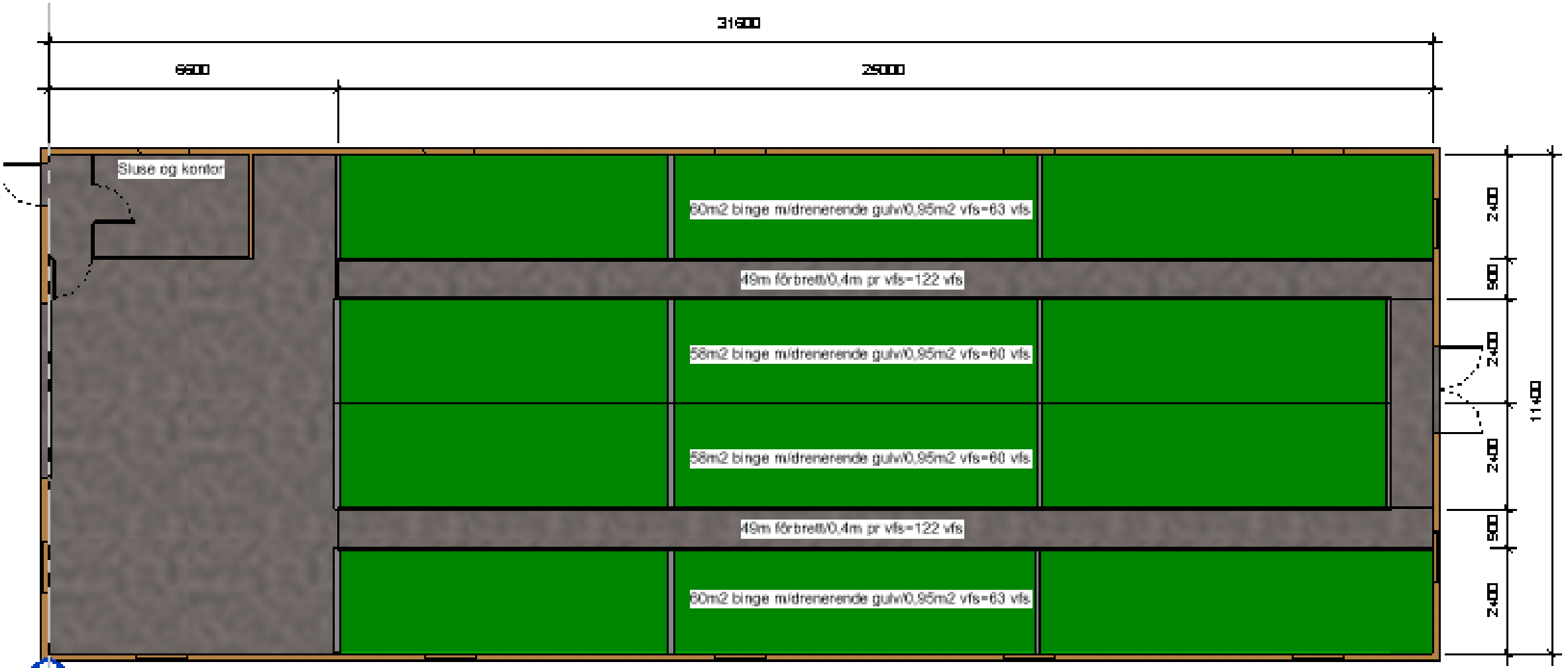
Planskisse **med** drivganger og takhengt fôrutlegger, ferdig oppsatt bygg:
Ca 31 370 kr/vfs

- Bygget er isolert reisverk
- Stålinnredning
- Mekanisk ventilasjon
- Plastgulv

Planskisse **utan** drivgangar ferdig oppsatt bygg:
Ca 22 900,- kr/vfs

- Bygget er uisolert reisverk
- Innredning er den billigste varianten i form av tre (sjølbygd)
- Utan drivgangar
- Naturleg ventilasjon
- Plastgolv
- Med rundballekutter

Faste kostnader:

Kostnad per år til renter og avdrag

Tal søyer	Bygge-kost. per sau	Bygge-kostnad totalt	Av-skrivings tid, år	Låne-rente %	Tilskot I. Norge % av kost. overslag	Kostnad pr år til renter og avdrag
240	31 770	7,60 mill.	25	5	20	Kr 395 200
240	22 900	5,50 mill.	25	5	20	Kr 286 000
				Forskjell for bruket		Kr 109 200
				Forskjell per sau		Kr 455

Betyr at Nora må betre produksjonen sin med 455 kr/sau eller tjene 109 000 på frigjort tid dersom økonomien med det dyrare fjøset skal bli minst like god som ved å bygge eit rimelegare fjøs

Norfura

Konklusjon:

- Produksjonsinntektene blir stort sett bestemt av kor mykje slakt som blir produsert
- Fôrkostnadene utgjer det aller meste av dei variable kostnadene
- Ein produserer slaktet rimelegast når avdråtten er høg på grunn av at da utnytter ein vedlikehaldsfôret best
- Tilskota frå staten premierer også ein god produksjon per sau
- Ein tiandedels auke i lammetalet per sau på eit bruk med ca 100 søyer, aukar dekningsbidraget inkludert tilskot med ca kr 34 000 – 37 000 avhengig av haustvekta.
- Tenk igjennom økonomien etter utbygging og arbeidssituasjonen din når du skal investere i nytt sauefjøs!

Norfura
bondens selskap